

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN SAYIN BAŞKAN VEKİLİ,
ANA MUHALEFET PARTİSİNİN SAYIN BAŞKANI,
YÜKSEK YARGI ORGANLARININ SAYIN BAŞKANLARI,
SAYIN BAKANLAR,
SAYIN KONUKLAR,
SEVGİLİ ARKADAŞLARIM,
BASININ VE TRT.'NİN SEÇKİN TEMSİLCİLERİ.**

Türk Yargısı için artık bir simge durumuna gelen ve her defasında biz yargıçlara, yeni bir coşku ve sevinç veren bu anlamlı güne katılmakla bizleri onurlandıran siz değerli konuklarımızı ve sevgili meslektaşlarımı Yüce Yargıtay adına saygı ile selâmlıyor ve 1988 -1989 Yargı Yılıni; ulusumuza ve, devletimize yararlı olması dileği ile açıyorum.

Bu arada ve öncelikle bir önceki yargı yılı içinde vefat eden yargıç ve Cumhuriyet Savcılarına, avukat meslektaşlarıma ve yargının diğer görevlilerine Ulu Tanrı'dan rahmet diliyor, emekli olan değerli arkadaşlarımıza hukuka ve adalete olan unutulmaz katkılarından dolayı şükranlarımı ve gelecek içinde sağlık, mutluluk ve esenlik dileklerimi sunuyorum.

ATATÜRK VE HUKUK

Konuşmama Büyük Atatürk'ün, 1925 yılında o tarihteki adıyla Ankara Hukuk Mektebi'nin, şimdiki adıyla Ankara Hukuk Fakültesi'nin açılışı nedeniyle yaptığı çok çarpıcı konuşmasından aldığım bazı bölümler ile başlamak istiyorum :

"Sayın Dinleyenler,

Cumhuriyetin yönetim merkezinde bir hukuk okulu açmak vesilesi bugünkü toplantımızı hazırlamış bulunuyor. Bugün tanık olduğumuz olay yüksek memur ve uzman bilginler yetiştirme girişiminden daha büyük bir öneme sahiptir. Yıllardan beri süren Türk devrimi; varlığını ve zihniyetini, toplumsal yaşamın temeli olan yeni hukuk esaslarında saptamak ve güçlendirmek çaresine inanmıştır.

Türk devrimi nedir? Bu devrim, kelimenin ilk önce işaret ettiği ihtilal anlamından başka ve ondan daha geniş bir değişmeyi ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli yıllardan beri gelen eski şekilleri bir yana iten en gelişkin biçim olmuştur.

Ulusun varlığını sürdürmesi için bireylen arasında düşündüğü ortak bağ, yüzyıllardan beri gelen biçim ve niteliğini değiştirmiş, yani ulus, dinsel ve mezhepsel bağ yerine Türk Ulusçuluğu bağı ile bireylerini toplamıştır.

Ulus, uluslararası genel savaşım alanında yaşama ve güç nedeni olacak bilim ve aracın ancak çağdaş uygarlıkta bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak ilke saymıştır.

Kısacası Baylar, ulus, saydığım değişiklik ve devrimlerin doğal ve zorunlu gereği olarak, genel yönetimin ve bütün yasaların, ancak dünyasal gereksinimlerden esinlenmek ve gereksinmenin değişmesi ve gelişmesiyle durmadan değişmesi ve gelişmesi esas olan dünyasal bir anlayışı, yaşamı

yöneten neden saymıştır

.....

Sözünü ettiğim büyük devrim yolunda Türk Ulusu'nun şimdiye kadar sarf ettiği çalışma, içteki ve dıştaki kötü niyetlilere karşı yorulmaz, yıpranmaz savaşımın içinde ve doğrudan doğruya ulusal iradenin karşı gelinemez uygulaması alanında ve hukukçular elinde bulunan yasaların ve diğer kuralların varlığından bilinçli olarak habersiz gibi gözükerek, herşeyden önce Türk Ulusu ve devletinin yeni varlık biçimini uğraşarak ortaya çıkarmak uğrunda geçmiştir. Şimdi ortaya çıkan bu büyük eserin anlayışım, gereksinimlerini tatmin edecek yeni hukuk esaslarını ve yeni hukukçuları varetmek için girişimde bulunma zamanı gelmiştir. Sanırım ki, Ankara Hukuk Okulu ile Cumhuriyet Hukukunu yalnız dış görünüşü ve kelime anlamı biçiminde değil; fakat bilinçsel ve anlamsal niteliği ile, yasaları ile, hukukçuları ile açıklayacak ve savunacak tedbirleri almaya girişmiş bulunuyoruz.

.....

Ulusumuzu düşünmeye mahkum etmiş ve ulusumuzun verimli bağrında dönem dönem eksik olmamış girişim sahiplerini, çaba ve çalışma sahiplerini en sonunda bıktırılmış ve bozguna uğratmış, olumsuz ve yok edici güç şimdiye kadar elimizde bulunan hukuk ve onun içten izleyicileri olmuştur. Belki ağır ve cesurca olan tarihsel gözlemimin, seçkin kurulunuz içinde ve Cumhuriyet Hükümeti'nin bugün hizmetlerinden yararlanmakta bulunduğu değerli memurlar ve yargıçlarımız içinde, kimsenin hayretini gerektirmeyeceğine eminim. Bununla birlikte biraz daha içimden tasarladıklarımı açıklamak için izin vermenizi rica edeceğim. Uluslararası genel tarihin akışında Türklerin 1453 zaferini, İstanbul'u sonsuzluğa değin Türk topluluğuna kazandırmış olan güç ve kudret, aşağı yukarı aynı yıllarda kurulmuş olan basimevinin yandaşı ya da karşıtı olarak pek çok güç ve kudret sarf etmelerini gerektirmiştir.

Eski hukukun çok uzak ve çok eski ve yeniden ortaya çıkacak gücü olmayan bir dönemi ve dönemin hukukçularını seçtiğim kanısına kapılmayınız. Eski hukukun ve hukukçularının yeni devrim dönemimizde doğrudan doğruya bana çıkarttıkları zorluklardan örnek getirmeye kalksam başınızı ağrıtmak tehlikesi ile karşılaşırım. Fakat bilerseniz ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluş anlarında, onun bugünkü nitelik ve durumunu hukuk ve bilim esaslarına aylan sayanların başında ünlü hukuk bilginleri bulunuyordu. Büyük Mecliste egemenliğin kayıtsız şartsız ulusta olduğunu belirten yasayı teklif ettirdiğim zaman, bu esasa Osmanlı Anayasasına aykırılığından dolayı karşı çıkanların başında yine eski ve bilimsel hünerleriyle ulusu aldatan tanınmış hukuk bilginleri bulunuyordu.

Sayın Baylar,

Hatta Cumhuriyetin ilânından sonra olan feci bir olayı da uyanık bakışlarınızın önünde canlandırmak isterim. En büyük kentimizin, bu yurttan belki Avrupa'da öğrenim görmüş yüksek uzmanlarında oluşan baro kurulu, açıkça halifeci olduğunu duyuran ve duyurmakla öğünen birisini seçip kendisine başkan yapmıştır. Bu olay eskimiş hukuku izleyen eskimiş hukukçuların Cumhuriyet anlayışına karşı içten ve gerçek olan durum ve eğilimini belirtmeye yetmez mi?

Bütün bu olaylar devrimcilerin en büyük fakat en sinsî düşmanının çürümüş

hukuk ve onun düzeltilmez hukukçuların olduğunu gösterir. Ulusun ateşli devrim atılımları sırasında sinmek zorunda kalan eski yasa hükümleri, eski hukukçular, iyilik yolunda gidenlerin etkisi ve ateşi yavaşlamaya başlar başlamaz derhal canlanarak, devrim esaslarını ve onun içten izleyicilerini ve onların değerli ülkülerini mahkum etmek için fırsat beklerler. Bu fırsat eski yasaların varlığı ve eski hukuk esaslarının yürürlüğü ile ve eski anlayışını içten ve yürekten olarak korumada inatçılıkla direnen yargıçların ve avukatların varlığı ile sağlanır.

Bugünkü hukuksal etkinliklerimizin nedenlerini açıklamış olduğum umudundayım.

Büsbütün yeni yasalar yaparak eski hukuk esaslarını temelinden ortadan kaldırmak girişimindeyiz. Ve yeni hukukun esasları ile alfabesinden öğrenime başlayacak yeni bir hukuk kuşağını yetiştirmek için bu kurumu açıyoruz. Bütün bu uygulamalarda dayanağımız ulusun ise yatkınlığı ve yeteneği ve kesin iradesidir. Bu girişimlerde arkadaşlarımız, yeni hukuku bizimle birlikte sözünü ettiğim nitelikte anlamış olan seçkin hukukçularımızdır.

Öğrenci Baylar,

Yeni Türk toplum yaşamının kurucusu ve güçlendiricisi olmak sam ile öğrenime başlayan sizler, Cumhuriyet döneminin gerçek hukuk bilginleri olacaksınız. Bir an önce yetişmenizi ve ulusun isteğini eylemsel olarak tatmine başlamanızı ulus sabırsızlıkla beklemektedir. Sizi yetiştirecek olan profesörlerin üzerlerine düşen görevi hakkı ile yerine getireceklerine eminim.

Cumhuriyetin yaptırımı olacak bu büyük kurumun açılışında duyduğum mutluluğu hiçbir girişimde duymadım ve bunu açığa vurmakla ve belirtmekle hoşnutum."

Konuşmamı; **Yüce Atatürk'ün** bu çok özgün, çok çarpıcı, her bölümü, bölümü ne kelime her tümcesi ile önemli ve bugün için dahi güncel olan; dahası bizlere uyarıcı mesajlar sunan bu söylevi ile girişimin nedenlerini açıklamakla sürdürmek istiyorum.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerek toplumsal, kültürel ve ekonomik alanda, gerekse siyasal ve askeri tabanda bir çöküş ve çözülüş süreci içine girmesi ile birlikte yaklaşık 18. yüzyılın başında yeni bir arayış döneminin başladığını ve tarihçilerin bu dönemi **Tanzimat** biçiminde adlandırdıklarını hepimiz biliyoruz.

Ne var ki imparatorluğun çökmesine ve giderek yok olmasına, ne yeni teknikler elde ederek batıyı yakalamak çabasından ibaret olan Tanzimat dönemi, ne de Jön Türkler ile başlayıp ittihat ve Terakki ile süren ve kuşkusuz dönemine göre ilerici bir eylem oları **Meşrutiyet** dönemi engel olabilmıştır.

Öylece başlayıp süren çökme ve dağılma giderek ülkenin dış güçler tarafından eylemli biçimde paylaşılmasına kadar varmış ve hemen ardından çok güç koşullar altında başlatılan ve sürdürülen ve nihayet kesin bir yengi ile noktalanın Ulusal Kurtuluş Savaşı sonrasında Türk Ulusu'nun önünde yepyeni bir ufuk açılmıştır.

Bu ufuk, toplumun ve devletin bütün kurumları ve değerleri ile yeni baştan örgütlendiği, somut çıkış noktalan ve hedefleri olan, itici gücünü halkın istek ve iradesi ile sağduyusundan ve yine çağdaşçılık, akılcılık, köktencilik ve bilimden alan bir dizi devrimi gündeme getirmiştir.

Cumhuriyet devrimleri olarak tanımlanan ve adlandırılan bu değişim süreci içinde ve toplumda; **hukuk, eğitim, yazı, dil, yaşam ve kültür alanında yeni oluşumlar gerçekleşmiş, aynı dönemde ve sonrasında bu temel değişiklikleri tamamlayan, başka alanlara genişleten, gerek toplum gerekse bireylerin yaşantısında bu değişiklikleri yerleştirmeyi amaçlayan yasalar, girişimler ve kuruluşlar oluşmuştur.**

Duraksamadan ve hemen vurgulamak gerekir ki; **Cumhuriyet döneminde çağdaşlaşma doğrutusundaki en önemli ve köktenci değiştirmeler hukuk alanında gerçekleştirilenlerdir. Bu alana öncelikle ve özellikle el atılıp yeni bir yapılanmanın başlatılmış olmasının en başta gelen nedeni ise, hukuki yapıdaki değişir? ve düzenlemelerin çağdaşlaşma sürecinin özünü oluşturmasıdır.**

Çağdaş toplumlarda ve çağın devlet anlayışında; anayasalar, yasalar, tüzükler, yönetmelikler, idarî nitelikteki eylem ve işlemler ile yargı kararları gibi devletin temel faaliyetleri, ancak ve ancak hukuka dayanılarak ve hukuksal kurallara bağlı kalınarak yerine getirilebilir.

Devletin eli, kolu, ayağı ve kafası olan siyasal iktidarı örgütleyen, kurumlaştıran ve en önemlisi yasallaştırıp meşrulaştıran ve toplum yaşamı içinde bireyi bireye ve devlete; devleti de bireye ve devlete; devleti de bireye karşı koruyan ve onların haklarını güvence altına alıp karşılıklı olarak edimlerini düzenleyen de yine hukuktur.

Devletin benimsediği ve uygulamakta olduğu toplumsal, siyasal ve ekonomik model ne olursa olsun, hukukun işlevi ve toplumsal yeri hep aynıdır. **Hukuk, hemen hemen her çağdaş toplumda, eyleme geçen ile karşı koyan arasındaki güçler dengesinin bir bileşkesi olup, her koşulda ve her değişik toplumsal örgütlenme biçiminde, öğretisel bilinç ile deneysel uygulama arasında değiştiricime işlevini görür. Dahası hukuk gerçeği değiştiren, bir anlamda ondan bağımsız ama yine de gerçeğe bağlı olan bir somut etkidir. Ne kaba kuvvet, ne de soyut bir etkidir. Ama ikisinin arasında yer alan ve istenilen ile olabilen arasındaki çelişik ilişkileri düzenleyen bir yaptırım aracıdır.**

Hiç kuşkusuz hukuk, toplumsal ilişki ve gelişmelerin nesnel bir unsuru olduğu kadar gerçek bir toplumsal olgudur da. Onun varlığı ve gücü elbette her sorunu çözmeye yetmez. Esasen hukukun böyle bir işlevi de yoktur. **Ama onun yokluğu, bilinmemesi ya da bilinmezlikten gelinişi ve kimi zaman uygulanılmıyor oluşu veya sağlıklı bir yapıya ve işlerliğe kavuşturulamaması pek çok toplumsal, siyasal ve ekonomik rahatsızlığın doğmasına, toplumsal barışın bozulmasına, giderek toplumda bir güven bunalımının ve kaba kuvvetin yerleşip yaygınlaşmasına ve eninde sonunda pek çok değerin ve bu arada toplum düzeninin alt üst olup yıkılmasına neden olur.**

Bu nedenle, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte girilen, yeni ve çağdaş yapılanma ve örgütlenme sürecinde, önce hukuk alanındaki değiştirme ve düzenlemelere yer verilmiş olması bir rastlantı değil, konunun önemini ve anlamını kavrayan bilinçli ve sağlıklı bir adımdır.

Daha o aşamada **Büyük Atatürk'ün** bildiği, kendi kişisel deneyimleriyle görüp saptadığı ve konuşmamızın en başında okuduğumuz söylevlerinde vurgulandığı üzere;

hukukun tümü ya da herhangi bir kuralı, çağının gerisinde kalmış, yaşadığı toplumun değişmek gereksinimi içinde olduğunu kavrayamamış kimi hukukçuların elinde ilerleme ve değişmeye karşı sürdürülen savaşında kullanılan bir araçtır. Ama diğer yandan hukuk bir başına gericiliğin karşısında aşılmaz bir duvar, caydırıcılığı olan bir yaptırımdır.

Yine hukukun biçimlendirilmesinde ve kurumlaştırılmasındaki sağlıklılığa bağlı olarakda olsa, yapısından gelen eyleme geçirici bir etkisi ve işlevi de vardır. **Ne var ki, bütün bunlar, yani özelden bir hukuk kuralının, genelde hukukun bütününün gücü onu ileri iten veya ona direnen maddi güçlere ve bu güçlerin niteliğine bağlıdır. Zira hukuk, yapısı ve niteliği gereği tarihin Hiç gücü değil, sadece onun bir ürünü ve yansımasıdır.** Onun içindir ki hukuk; toplumsal ilişkilerin eyleme dönük düzenlenmesi ve öğretiler ile eyleme dönüşen toplumsal olgu arasındaki çatışmaların, etki ve tepkilerin, çelişkilerin, karşılaşma, buluşma ve kopmaların bir odak noktası toplumsal ideoloji ile toplumsal pratik arasındaki savaşımın en etkili ve uygun alanıdır.

İmdi, bütün bunların ve Atatürk'ün sizlere aktardığım söylevindeki anlam ve amacın daha iyi kavranabilmesi için hukuk alanındaki değiştirmelerden önceki aşamaya, yani Cumhuriyet öncesi duruma bakmak gerekir.

Osmanlı devlet geleneği ve yapısında din, yani İslamlık sadece bir inanç olayı değil, aynı zamanda devletin ve toplumun örgütlenme biçimi ve hukuk kurallarının dayanağıdır. Her ne kadar toplum ve hukuk bilimcilerin görüşlerine göre Osmanlı hukuku tam bir teokrasi hukuku değil ise de; şeriat, Müslüman olan Osmanlı halkının toplumsal yaşamının bütününü kapsayan ve düzenleyen bir hukuktur. Ne var ki o dönemde bununla bile yetinmeyen, gücünü giderek artıran ve bütünü ile bir din devleti kurmayı amaçlayan kişiler ve çabalar da eksik değildir.

İşte Cumhuriyet döneminin gerçekleştirdiği hukuki değişme; bu tutucu ve çağ dışı yapıyı bütünü ile tersine çeviren bir devrimdir. Ancak bu devrim iledir ki şeriatçılık eğilimleri hukuk ve toplum alanının dışına çıkarılabilmiş ve toplumun bütün hukuksal yapısını ve ilişkilerini sağlıklı, çağdaş, akla ve bilime dayanan bir hukuk dizgesi içinde bütünleştirerek devletin; yine aynı ölçü ve özelliklere uygun düşen yapısını oluşturabilmek olanağı doğmuştur.

Kuşkusuz, hukukun Cumhuriyet dönemi içinde yeniden ve tam bir devrimci anlayışla değiştirilip yeni bir yapıya kavuşturulmuş olmasının en önemli belgesi, bu dönemde yürürlüğe konulan Türk Medeni Yasası'dır. Her ne kadar Medeni Yasa temelde bir toplumun siyasal, ekonomik ve toplumsal varlığının bütününe içeren ve düzenleyen bir yasa değil ise de, işlevi ve kapsadığı alanın özelliği gereği, toplumsal yaşamı çağın anlayışına uygun biçimde çerçeveleyen, toplumun bütünlüğünü sağlayan, kadının toplum yaşamındaki yerine ve konumuna çağdaş bir açıklık ve yasallık getiren, miras, kişilik hakları, eşya hukuku gibi toplum yaşamında ve çağdaş uygarlıkta önemli ve özellikli yer tutan konularda çağa uyan, ulusa ve uygar devlet anlayışına yakışan düzenlemeler getirmiştir.

Geride kalan günlerde boşanma ve kişilik hakları ile ilgili bir bölümü değiştirilen ve diğer kimi bölümlerinin değiştirilmesi de gündemde olan Türk Medeni Yasası'nın değiştirilmesinde, Yüce Parlamenta ışık tutması dileği ile bu yasanın gerçekten çok etkileyici, özgün, dahası bir devrim belgesi niteliğinde olan gerekçesinden bir bölümü

aktarmak istiyorum :

"... Mecelle'nin kuralları ve temel çizgileri dindir. Oysa ki toplum yaşamı, her gün, hatta her an temel değişikliklerle karşı karşıyadır. Bu değişikliklerin ve bunların yürüyüşünü hiçbir zaman bir nokta etrafında saptamak ve durdurmak olanaklı değildir. Yasaları dine dayalı olan devletler, kısa bir zaman sonra ülkenin ve ulusun isteklerini tatmin edemezler. Çünkü dinler, "Layetegayyer - değişmez" kurallar ifade ederler. Yaşam yürür, gereksinimler hızla değişir, din yasaları mutlaka ilerleyen yaşamın önünde biçimden ve ölü sözcüklerden fazla Ur değer, bir anlam ifade etmezler. Değişmemek dinler için bir zorunluluktur. Bu nedenle dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması çağdaş uygarlığın en önemli ayırmaçlarından birisidir. Temelini dinlerden alan yasalar, uygulanmakta oldukları toplumları geldikleri ilkel devirlere bağlarlar ve gelişmeye engel olan belli başlı etken ve nedenler arasında bulunurlar.

.....
Çağdaş uygarlık ailesinin içinde yer alan ulusların gereksinimleri arasında temelli farklar yoktur. Sürekli toplumsal ve ekonomik ilişkiler insanlığın büyük ve uygar bir yığınının bir aile durumuna getirmiştir.

.....
Türk Ulusu'nun çağdaş uygarlığı, onun yaşayan ilkelerini olduğu gibi kabul etmek kararını verdiğini unutmamak gerekir. Çağdaş uygarlıkta Türk , toplumuna uymayan yanlar varsa bu, Türk Ulusu'nun uygarlığa kendini uydurmak yeteneğinden yoksunluğunu göstermez; onu alışılmamış ve görülmemiş biçimde saran ortaçağ kurallarının, din kurallarının örgütlerinden ileri geldiğini gösterir. Çağdaş uygarlığa katılma onu benimseme yolunda kesin bir kararlılıkla yürüyen Türk Ulusu çağdaş uygarlığı kendine uydurma değil, her ne pahasına olursa olsun o uygarlığın gereklerine uyma zorunluğundadır. Bu yasanın amacı din kurallarını ya da alışılmış gelenekleri tutmak değil bütün siyasal, toplumsal, ekonomik ve ulusal eylemleri güvence altına almaktır..."

Cumhuriyet ile birlikte başlayan çağdaşlaşma ve uygarlaşma süreci içinde, Türk Ulusu adına yargılama yapma ve karar verme yetkisine sahip olan Türk yargısı ve yargıcı ile kamu adına ve kamu hukukunun korunması doğrultusunda görev yapan Cumhuriyet Savcıları; gerek rejimin yerleşip oturması konusunda, gerekse Cumhuriyet yasalarının uygulanması ile bu yasaların ülkenin ve dünyanın değişen toplumsal, ekonomik ve siyasal koşulları ile gereksinimlerine ayak uydurmasında çok başarılı sınav vermişlerdir.

Bu nedenle Büyük Atatürk'ün genelde hukukçuları, özelde yargıç ve Cumhuriyet Savcılarını Cumhuriyet yaptırımı olarak görmesi boşa gitmemiş, bir umut ve beklenti noktasında kalmamış, eyleme dönüştürerek somutlaşmıştır.

Bu aşamada ve yeri gelmiş iken vurgulamak gerekir ki; yarım yüzyılı azıcık aşan bir tarihi olan Cumhuriyet rejimi; **Türk Toplumunu, Osmanlı toplum ve devlet düzeninin tam tersi olan bir yöne çevirmenin kesin başlangıcıdır. O başlangıç noktasından sonra atılan her adım daha ileri bir asamaya ulaşmak içindir. Nasıl tarihin ileriye dönük tekerleğini geriye çevirmek ve aynı suda iki kez yıkanmak olanaklı değil ise, Türk Toplumunu Cumhuriyet ile birlikte geldiği noktadan geriye götürmek de olanaklı değildir. Bu**

nedenle, laik devlet ilkesinden sapma ve ödün verme çizgisinde olanlar ile kendilerini Osmanlı ve İslamcı nostaljisine kaptırıp çağdaş Türk toplumunu geriye götürme hevesi ve hesabı içinde olanları Türk yargısı adına uyardığını görev sayarız. Bu konumda olanlar çok iyi bilsinler ki kendilerini yalnızca tarihin yanılmaz sağduyusu yargılayıp mahkûm etmeyecektir. Tarihten daha önce ve daha etkin biçimde Türk yargısı onları gerektiğinde hak ettikleri cezaya çarptıracaktır.

EĞİTİM ÜZERİNE

Üzerinde duyarlılıkla durduğumuz ve Cumhuriyet ile birlikte başlayan çağdaşlaşma sürecinin özünü oluşturduğunu vurguladığımız Türk Hukuk Devrimi kadar önem taşıdığına inandığımız devrimsel değişikliği içeren diğer bir alan da eğitim alanıdır. Her iki alanda yapılan değişiklikler karşılaştırmalı olarak incelendiğinde uygulanan yöntem ile bağlı kalınan ilkelerin benzer ve hana aynı nitelikte olduğu saptanacaktır. **Öyle ki hukuk alanında olduğu gibi eğitim alanında da yapılan köklü değişikliklerin dayandığı temel ilke çağdaşlaşmaya, bu zemin içinde birleştirmeye ve bütünleştirmeye yöneliktir.** Eğitim ile ilgili olarak **Atatürk'ün** değişik zamanlarda ve değişik koşullarda yaptığı tüm konuşmalarında işlediği ana tema **eğitim programlarının hem ulusun koşullarına ve hem de çağın gereklerine uygun olması** yönündedir. **O'na göre ulusun geri kalmışlığının temel nedeni; eksik, yetersiz, çağdışı, geleneksel eğitim yöntem ve tekniklerinin uygunamış olmasıdır.** ATATÜRK **ulusal eğitimin gerekliliğine** inanır ve **"ulusal eğitimden söz ettiğim zaman bütün geleneksel inançlardan, doğudan ya da batıdan gelen bütün yabancı etkilerden arınmış, ulusal niteliğimize uyan eğitimi anlıyorum"** der ve benzeri konuşmalarında, **ulusal ahlâkın uygarlık ilkelerine ve özgür düşünceye göre desteklenmesinde ve gelişip güçlenmesinde hep eğitimin payından, öneminden, etki ve işlevinden** söz eder. Bütün bu konuşmalarda ortaya konulan görüş ve düşüncelerin ATATÜRK'ün sağlığında ve gelen zamanla birlikte eyleme dönüştürüldüğü hepimizin bildiği bir olgudur. Salt bu nedenler ile 1924 yılında **Tevhid-i Tedrisat**, yani bugünkü adı ile **Eğitim Birliği Yasası yürürlüğe konulmuş; eğitimin birliği ve laik eğitimle ulusun tüm bireylerinin aynı doğrultuda ve eşitlik içinde yetiştirilmesi amaçlanmıştır.** Gelin görün ki, gelen zaman içerisinde ortaya çıkan sosyo-ekonomik çalkantıların ve siyasa! gücün etkisi ile bu ilkedен geri dönülmüş ve ortaya tam bir kargaşa çıkmıştır.

Şimdi toplumca bu konuda yeni arayışlar içinde olduğumuzu söylemek yanlış bir saptama olmasa gerekir.

Bu arayış içerisinde kimlerin neyi amaçladıklarını toplumca görmemize olanak sağlaması yönünden, altı yıl aradan sonra toplanan 12. Millî Eğitim Şûrası önemli ve ilginç bir platform olmuştur. Şöyle ki; Öğretim Programları Komisyonu'nun Millî Eğitim Şûrası'nın önüne getirdiği **"Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin kapsamı yeniden gözden geçirilmelidir. Batı ülkelerinde olduğu gibi, uygulamaya ilkokul birinci sınıftan başlanılmalıdır.**

Mecburi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin yanında Anayasa'nın 24. maddesinde yer aldığı şekilde, isteyene seçmeli ve uygulamalı din eğitimi ve öğretimi dersi verilmelidir" biçimindeki önerisi ibretle değerlendirilmeyecek ve şaşkınlıkla karşılanılmayacak gibi değildir. Cumhuriyet

Hükümetimin değerli ve seçkin Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı'nın karşı koyması ile rapordan çıkartılan bu ve benzeri düşünce ve görüşlerin yargı olarak karşısında olduğumuzu, laik eğitimden geri atılacak her adımın Cumhuriyet rejimini geriye götüreceğinden kuşquamız olmadığını vurgulamak ve bu kargaşadan çıkışın ancak laik eğitim ilkesinde ısrar etmekle, eğitim ve öğretimde birliğin, bütünlüğün ve birleştiriciliğin yeniden sağlanması ile olanaklı olduğunu belirtmek isterim.

Bilinmelidir ki; özgür düşünceli, bilimin ve aklın değerine ve yol göstericiliğine, inanmış, her türlü inanca ve görüşe kesinlikle saygılı olan insanların yetiştirilebilmesi ancak, Cumhuriyetin niteliklerine uygun bir felsefeye göre eğitim yapan, laik içerikli bir eğitim ile gerçekleşebilir.

Ancak, laik nitelikteki bir eğitim sürecinden geçen ve yetişen kuşaklara; bilimsel ve özgür düşünceye ve demokrasiye dayanan, yaşamın ve insanî faaliyetlerin bütün yönlerini kapsayan gerçeğin, tam ve eleştirmeli bir bilgisini vermek olanaklı olur.

Çağı yakalayabilmek ve ona ayak uydurabilmek, dahası çağı atlayabilmek ancak, bu kapsamda ve bu nitelikte bir eğitim ve öğretim sürecinden geçen insanların yönetimde ve üretimde görev almaları ile olanaklıdır. Zira ve ancak iyi yetişmiş insanla daha az yanlış yapılarak, daha hızlı ve güvenli yol alınır. O nedenle, geleceğimizin güvencesi olan gençlerimizin yetiştirilmelerinde Cumhuriyetimizin de temeli olan bu ilkeleri gözardı etmememiz gerektiği inancındayım.

ATATÜRK'ÜN BIRAKTIĞI MİRAS - ÇAĞDAŞ UYGARLIK

Hepimizin bildiği üzere Cumhuriyet rejiminin oluşturduğu toplumsal yapı çağdaş uygarlığın öngördüğü ilkeler üzerine kurulmuştur. Bu yapı içinde temel alınan her ilke ve oluşturulan her kurum uygarlığa giden yolun sıçrama tahtalarıdır.

Salt bu amaçla gelenekçi yapıdaki tutucu, gelişmeye ve değişmeye karşı koyucu ve engel olucu her birim yıkılarak yerine yenisi konulmuştur. **Bu bağlamda din devleti - mezhepçilik - ırkçılık ve ümmetçilik görüşüne karşı ulus devleti - laik devlet - ulusçuluk; şeriat hukukuna karşı laik hukuk; dış kaynaklı - dine dayalı eğitim öğretimin karşısına özgür düşünceye açık - laikliğe dayalı - ulusçu ve birleştirici nitelikteki eğitim çıkartılmış ve latin harflerine geçiş ile birlikte bütün bu yenileştirmelerin çağdaş uygarlıkla bütünleşmesi ve daha kolayca iletişim kurması sağlanmıştır.** Hiç kuşkusuz, bütün bu yenileşme ve değiştirmeleri gerçekleştiren Büyük ATATÜRK'ün erişilmez dehası, yürekliliği, ulusuna olan sarsılmaz inancı ve güvenidir. **O, yalnızca bir devlet ve Cumhuriyet kurmakla kalmamış, Türk Ulusuna ve gelecek kuşaklara çağdaş dünya çerçevesi içinde, sivil toplum anlayışını ve geleceğin bütün özgürlük kapılarını açan bir miras bırakmıştır. Bize göre O'nun bıraktığı bu miras; kurduğu biçimlendirdiği, ilkelerini belirlediği Cumhuriyetten daha önemli ve daha yol göstericidir.** Zira, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ve Türk Ulusu'nun yükselmesini, yücelmesini ve çağdaş uygarlığın gerektirdiği bütün değerleri ve nitelikleri yapısında toplamasını sağlayacak olan bu mirastır.

Nitekim, onun ölümünden sonra tek parti döneminin geride bırakılıp y_{eri}-. ne çok partili demokratik bir yapının oluşturulması, O'nun bıraktığı bu mirasın somut ürünlerinden sadece bir tanesi ve belki de en önemlisidir.

Bu nedenle Türkiye'nin zaman zaman kendisini gözden geçirip devlet

ve toplum olarak çağdaş uygarlığın ne kadar uzağında veya yakınında olduğunu belirlemesinde ve bu belirlemeye göre de eksikliklerini giderip aradaki farkı kapatma çabası içine girmesinde yarar ve hatta zorunluluk vardır. Nitekim, çağdaş uygarlığın yaratıcısı olan uluslar bile, ulus olarak varlıklarıyla çağın dünyası arasındaki farkı ve bu dünya ile olan ilişkilerinin anlam ve kapsamını sık sık gözden geçirmek sureti ile kendilerini yenilemek gereksinimini duyuyorlar.

İmdi, bu gözden geçirmede saptadığımız ve önemli bulduğumuz kimi eksiklikleri açık yüreklilikle ve giderilmesi dileği ile ortaya koymaya çalışacağız. Ama önce en büyük ve en önemli eksiklik olarak saptadığımız ve demokrasimizin gelişmesine engel saydığımız **kurumlaşmamak** üzerinde durmak istiyoruz. Bilinir ki; çağdaş toplumu ayakta tutan en önemli öge, o toplum içerisinde yer alan kurumlardır.

Nasıl ki hücreler, insan vücudaki organları ve dokuları oluşturan temel canlılar ise; kurumlar da, topluma kan ve can veren, öylece onu besleyen ve yine özde onu oluşturan ana birimlerdir. Kurumların her birinin tek başına ve bir bütün olarak sağlıklı bir yapıya ve işlerliğe sahip olabilmeleri durumunda; toplumun ve toplumun örgütlenmiş biçimi olan devletin ayakta kalıp varlığını sağlıklı olarak sürdüreceğinden kuşku olmasa gerekir. Yine toplumda devingenliği ve sürekliliği sağlayan, toplumun çağdaşlık ve uygarlık içindeki yerini belirleyen ya da bunun ölçütünü veren de kurumlardır. Kurumlaşmada kuşkusuz her şeyde olduğu gibi insanın payı büyüktür. Zira, kurumları oluşturan, çalıştıran ve yönlendiren insan akli ve yeteneğidir. Ama kurumlaşma olgusunda kurumlar kalıcı, insanlar geçicidir. Bu bağlamda, değişen kişiler ile birlikte kurumların da değiştirilmeye çalışılması, kurumların kurum olmaktan çıkarılıp kişileştirilmesi durumunda, özde kurum bazında, genelde toplumun bütününde sürekliliği sağlamak olanaksızdır. O zaman kurumlar da, toplumlar da hep **sil baştan** olgusu ile karşılaşmaktan kurtulamazlar. Bütün bu açıklamalar ile kurumların hiç bir zaman ve hiç bir koşulda değiştirilmemeleri gerektiği gibi durgun ve gelenekçi bir görüş içinde olmadığımızı, ama demokrasinin bir devamlılık süreci olduğunu, bu sürecin de ancak kurumlaşma ile sürekli ve kalıcı olabileceğini vurgulamak istediğimizi belirtmek isterim.

Hem sivil toplum anlayışı ve çağdaş devlet tipolojisi ile, hem de bu değerlerin oluşturduğu çağdaş hukuk anlayışı ile bağdaşmayan bir diğer olgu da, sivil ve askeri olmak üzere iki başlı bir yargının Anayasamızın ve dolayısı ile devletimizin örgütlenmesi içinde yer almasıdır.

Hepimizin bildiği üzere, askerlik ve yargıçlık birbirlerinden tamamen farklı yapıda ve birbirleri ile hiçbir biçimde bağdaşmayan iki ayrı ve saygın meslek birimidir. Askerliğin özünü nasıl bir emir - komuta ilişkisi oluşturur ise, yargıçlığın özünü de hiç bir yerden, hiç bir kuruluştan ve kişiden emir almamak oluşturur. Yani birisinde bağımlılık diğeri ise bağımsızlık esastır.

Gerek bu yönleri ile gerekse adını demokrasi diye koyduğumuz sivil toplum yapısı ve örgütleniş! içinde ve geleceğin Türkiye'sinde bir askerî yargı birimine gerek ve gereksinme olup olmadığının şimdiden düşünülmesi gerektiği inancındayız.

Hiç kuşkusuz bu kuruluşlar, ülkemizin çok yakın bir geçmişte yaşadığı buhranlı dönemlerde ve özellikle devletin, yolunu ve çizgisini şaşırması, yurtseverliğini yitirmiş kişilerden ve düşüncelerden korunmasında çok önemli, yapıcı, etkin ve yararlı

işlevlerde bulunmuşlardır. Bütün bunların bilincinde olmakla, dahası kabul ve takdir etmekle birlikte; **bu yargının özellikle 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası ile getirilen düzenlemelerinde yer alan doğal yargıç ilkesiyle çatışır görünen yapısını; sivil devlet, sivil toplum ve çağdaş demokrasi anlayışı ile bağdaşır bulmak pek olanaklı değildir.**

Bu çerçevede üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu da **Devlet Güvenlik Mahkemeleri**'dir.

Hep bildiğimiz üzere çağımızda toplumlar ve toplumlardaki kurum ve kuruluşlar işbölümü ile uzmanlaşma esası üzerine kurulmuşlardır. Toplumların ve toplumu oluşturan bireylerin değişen ve artan sorunlarının çözümlenebilmesi, gereksinimlerinin karşılanabilmesi ancak böylece olanaklıdır. Kuşkusuz bu durum yargı için de böyledir. Salt o nedenle yargılama faaliyetleri içinde de icra - iş - ticaret - ceza - hukuk gibi değişik uzmanlık dallarında görev yapan mahkemeler kurulmuştur. Bu çerçevede **"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli"** Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kurulmuş olması yerinde olduğu gibi, gereksinmelere de karşılık veren bir düzenleme olmuştur.

Bu düzenlemede yanlış olan yön, bu mahkemelerde görev yapacak yargıç ve savcıların arasına askerî yargıç ve savcılar katılması ile, yine bu mahkemelerin yargı çevresine giren bölgelerde sıkıyönetim ilân edilmesi halinde, bu bölgeler ile sınırlı olmak üzere, bu mahkemelerin Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi'ne dönüştürülmeleridir.

Dileğimiz; çağdaş bulmadığımız, doğal yargıç ilkesine, yargıçlık güvencesine, demokrasinin bütün kurum ve kuruluşları ile bir sivil yönetim olması nedeni ile, demokrasiye aykırı bulduğumuz bu ve yine yaşanan yakın geçmişteki tehlikelerden korunmak amacı ile getirilen diğer olağanüstü düzenlemelerin geleceğin Türkiye'sinin yapısında yer almamasıdır.

Ancak, bu nitelikteki değiştirme ve düzeltmeler ile, hem Yüce Atatürk'ün bıraktığı en önemli miras olan çağdaş uygarlığın özgürlük kapıları toplumumuza biraz daha açılmış, o uygarlığa ve sivil toplum olgusuna biraz daha yaklaşmış ve hem de içinde yer almak için başvuruda bulunduğumuz Avrupa Topluluğu ile uyum içinde bütünleşmemiz olanaklı olur inancındayız.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE YARGIÇ GÜVENCESİ

Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi Türkiye'nin çok uzun zamandan bu yana gündeminde olan bir konudur.

Geçmişteki yargı yıllarının açılışı nedeni ile düzenlenen törenlerdeki Yüce Yargıtay'ın değerli ve bilge Başkanlarının konuşmaları incelendiğinde, bu konunun hep gündemde olduğu, bıkmadan ve usanılmadan üzerinde durulduğu saptanacaktır.

Nitekim, geçen y ı iki konuşmamda bu konu üzerinde ben de durmuş; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun şimdilerdeki yapısının yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ile bağdaşmayan yönlerine değinmiş, Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kendisine ait bir binasının olmaması nedeni ile Kurul toplantılarının Adalet Bakanlığı binasında yapılmasını, kurulun kendisine bağlı bir sekreteryasının, özerk bir bütçesinin

bulunmamasını ve özellikle Kurul üyelerinin aslî görevleri ile ilişkilerinin kesilmemesini, yargıçların denetlenmelerinde görev alan müfettişlerin doğrudan Adalet Bakanlığı'na bağlı olmalarını eleştirmiş ve bütün bu düzenlemelerin yargı bağımsızlığına ve yargıç güvencesine gölge düşürecek nitelikte düzenlemeler olduğunu belirtmişim. Bizim, gerek kişisel gerek yargı adına dileğimiz ve beklentimiz bütün bunların giderilmesi doğrultusunda idi. Ne var ki aradan geçen süre içerisinde konunun bir çözüme ulaştırılmamış olması bizi aynı konu üzerinde yeniden durmak zorunda bıraktı.

Bu nedenle, attım çizerek ve yaşamsal önemini vurgulayarak diyoruz ki; **yargıç güvencesi ve yargı bağımsızlığı, yargıdan ve yargıçtan önce devletin, toplumun ve bireyin güvencesidir. Bu bir siyasal tercih sorunu değil, aksine olması gerekendir; hukuk devletiyim diyebilmenin en az koşuludur.** Soruna bu çerçevede bakılması ve bir gün belki hepimizin gereksinim duyacağı bu güvencenin sağlanması dileğimizdir.

Bununla birlikte Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumundaki sayısal ağırlığın yargıçlar lehine olmasına karşın bu ağırlığın Kurul'uh kimi tasarruflarına yansımadağı da yargı çevrelerinde egemen olan bir görüştür.

Bu olgu karşısında **Kurul'un oluşum biçimini yanlış bularak eleştiren biz yargıçların, öncelikle kendimizi sorgulamamız gerektiğini** özellikle belirtmek, **özgür olmayı isteyen insanın önce kendisine egemen olmayı bilmesinin şart olduğunu** anımsatmak **ve kendi kusurlarımızı yürürlükte olan bir yasanın yanlış bulduğumuz örtüsü ile gizlemenin de bir başka yanlışlık olduğunu vurgulamak** isterim.

Yine eylemli olarak görev yapan yargıç ve savcılarının nerede ise dörtte birine yakın bir bölümünü kapsayacak biçimde atamalar yapılmasının, yargı yerlerinde uzun süreli görev yapmanın atama nedeni olarak sayılmasının mantığı ve ne yarar sağlayacağını anlamak olanaksızdır.

Bu ve benzeri nitelikteki tasarrufların yargıç ve savcılar üzerinde terdirginlik ve güvensizlik yaratacağının ve hatta yarattığının, meslekten kaçı hızlandıracağına bilinmesini isterim.

Bu konu ile doğrudan ilgisi olmamakla birlikte bu çerçevede ele alınması gereken bir diğer yön de; Uyuşmazlık Mahkemesi Üyelerinin Yüksek Mahkeme Genel Kurullarının gösterecekleri adaylar arasında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından seçilmesinin ve yine Anayasa Mahkemesi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliklerine, Yüksek Mahkeme Genel «Kurullarının gösterecekleri adaylar arasından Sayın Cumhurbaşkanı'nca seçilmesinin doğru olmadığı, bu seçimlerin Yüksek Mahkemelerin kendi genel kurullarına bırakılmasının daha yerinde ve demokratik olacağı noktasıdır. Yine Yüksek Öğretim Kurulu'na Yargıtay'ca yapılan üye seçiminin, Yargıtay Büyük Genel Kurulu'na bırakılmayıp Yargıtay'ca gösterilecek üç aday arasından Yüksek Öğretim Kurulu'na bir görev olarak verilmiş olması da kanımızca hatalıdır. Aynı konuda Genel Kurmay Başkanlığı ile Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na doğrudan üye seçmek olanağı tanınırken, aynı olanağın yargıdan esirgenmiş olması, eğer yargıya olan güvensizliğin ya da bir siyasal tercihin ifadesi değil ise, her halde olağan karşılanması ve demokratik kurullarla bağdaştırılması olanaksız bir düzenleme biçimidir.

Dileğimiz; bu ve benzeri nitelikteki demokratik ilke ve kurullar ile bağdaşmayan

ve ayrıca yargının onuruna da dokunan düzenlemelerin kaldırılması doğrudur.

CEZA HUKUKUNUN YENİLENMESİ GEREKSİNİMİ

Bugün Türkiye'de değiştirilmeye en çok gereksinimi olan ve artık bilinen yapısı ile çağın ve toplumun gereksinim ve beklentilerinin gerisinde kalan diğer bir alan da ceza hukukuna yöneliktir.

Öyle ki; toplum değişmiş, klasik suç tipleri varlığını korumaya devam ederken, toplumun değişen değer yargıları ve yapısı ile birlikte ekonomik suçlar gibi yeni suç tipleri ceza hukuku terminolojisine girmiş, düşünce suçu var mıdır, yok mudur konusu toplumda hukukçular, aydınlar ve politikacılar arasında tartışılır duruma gelmiş; insanın çağımızda kazandığı özel önem ve değerle birlikte infaz hukukunun yapısı değişmiş, bu bağlamda cezalandırmanın eğitici ve kazandırıcı yanları gelişmiş, suçlama ve savunma sistemleri çağın getirdikleri ile birlikte köklü değişikliklere uğramıştır.

Gerek açıklanan bu nedenler, gerekse şimdilerde uygulanmakta olan ceza hukuku mevzuatının, tek parti döneminde ve Türkiye'nin o günkü sosyo ekonomik yapısı ile siyasal ve kültürel ortamında yürürlüğe konulduğu, aradan geçen süre içinde toplumdaki kültürel, siyasal, ekonomik değerlerin hızlı bir ivme ile yerini yenilerine bıraktığı gözönünde tutulursa, değindiğimiz bu değişikliğin gerekliliği daha iyi kavranır inancındayız.

Bilindiği üzere, ayrı yasalar ile düzenlenmiş olmakla birlikte Türk Ceza Yasası, Ceza Yargılamaları Usulü Yasası ve infaz Yasası birbirlerini tamamlayan bir bütündür.

Bu nedenle, anılan yasaların bir bütün olarak ele alınmaları ve birbirleri ile olan organik bağları koparılmadan yapılacak değişikliklerin tasarlanması ve öylece somutlaşması gerekmektedir.

Yapılmasını öngördüğümüz değişiklikleri kısa başlıklar altında ifade etmeden önce, bu konuda çok önemli bulduğumuz bir hususa öncelikle değinmek isteriz ki, bu da **adli kolluk** ile ilgilidir.

Çağımızın bir uzmanlar çağı olduğu, günümüzde çok yeni ve çok ilginç uzmanlık birimlerinin ortaya çıktığı bilinen bir gerçektir. Hiç kuşkusuz suç ve suçluyu saptamak ve bütün kanıtları ile ortaya çıkarmak bir uzmanlık işidir ve bu işin uzmanı da sadece yargıç değildir. Zira, suçun ve suçlananın yargının önüne gelmesine kadar geçen bir süreç vardır. Bu süreçte görev yapan, kanıtları toplamak ve yargının önüne duruşma öncesi hazırlıkları tamamlayarak çıkmakla yükümlü olan en etkin kişi de kuşkusuz savcıdır. Ancak, çoğu zaman savcılarımız gerek yasaların koyduğu engeller nedeni ile kolluk güçleri üzerinde otorite kuramadıklarından, gerekse adli konularda yetişmiş ve uzmanlaşmış bir kolluk gücü olmadığından ötürü, duruşma öncesindeki soruşturma aşamasını sağlıklı biçimde yürütememekte ve bu nedenler ile hem davaların kısa sürede sonuca bağlanmaları olanaklı olmamakta ve davalar yetersiz kanıtlarla açılmakta, kimi zaman gerçek suçlular cezasız kalmakta, suçsuz kişiler ise haksızlığa uğrayıp mağdur olmaktadır. **İşte bunun en kesin, en sağlıklı, en çağdaş, en hukuka uygun çözümü; Cumhuriyet Savcılarına doğrudan bağlı, hukuk nosyonu gelişmiş, suç bilimi konusunda uzmanlaşmış, tarafsız, siyasî otoriteden bağımsız bir adli kolluk gücü oluşturmaktır.** Bu konunun artık daha fazla zaman geçirilmeden çözüme bağlanması gerekir düşüncesindeyiz ve bunun

gerçekleştirdiğini görmek istiyoruz.

Ceza Hukuku mevzuatında yapılmasını öngördüğümüz değişikliklere gelince;

- **Günümüzde artık bütün çağdaş devletlerin terk ettiği hazırlık so-ruşturmasının gizliliğine ilişkin yargılama yönteminden vazgeçil-mesi ve hazırlık aşamasından itibaren avukatların görev yapmak Özere devreye sokulmaları,**
- **Zorunlu savunuculuk kurumuna işlerlik kazandırmak yönünden Adli Yardım Kurumunun yeni baştan düzenlenmesi ve bu kuruma kesin işlerlik kazandırılması,**
- **Tutuklama işlemi ile tutuklunun durumunun yeniden düzenlenmesi,**
- **Kabahatlerin suç olmaktan çıkartılması, düzene aykırılık biçiminde düzenlenip idarenin yetkili kılınması ve bunlara karşı idarî yargıya başvurma yolunun açılması,**
- **Ceza kararnamesinin uygulama alanının genişletilmesi,**
- **Cezada bilirkişilik kurumunun sınırının çizilmesi,**
- **Ceza yargılamasında gerekli ve zorunlu hızın sağlanabilmesi amacı ile yargıcın reddi, mahkemeler ile mahkemelerin bilgi istediği birimler arasındaki iletişimin kurulması gibi konuların yeniden ele alınıp düzenlenmesi ve bu konuda çağdaş teknolojinin getirdiği olanakların kullanılması,**
- **Ağır cezalı suçların yeniden sınıflandırılması ve ağır ceza mah-kemelerinin verdikleri kararlara karşı Yargıtay'ın, gerektiğinde ve gereksinme duyduğunda, suça konu maddi olayı en geniş biçimde incelenmesine olanak sağlayacak genişletilmiş Wr temyiz yolunun açılması,**
- **Siyasal suç kavramına açıklık getirilmesi ve bunun sınırlarının daraltılması,**
- **Eyleme dönüşmemiş düşüncenin suç niteliğinin ortadan kaldırıl-ması, bu amaçla eylem kavramının ölçü ve sınırlarının belirlenmesi,**
- **Ekonomik suçların somut bir tanımının yapılması ve bu konudaki yaptırımların günün koşullarına ve eylemin niteliğine göre yeniden düzenlenmesi,**
- **Ceza ve tutukevlerinin insan onuruna ve sağlığına yakışır bir yapıya kavuşturulması,**
- **Hücre cezasının kaldırılması veya hiç olmazsa bir ceza olarak değil, sadece bir önlem olarak yerine getirilmesinin sağlanması,**
- **Açık ve yarı açık cezaevlerinin sayısının artırılması,**
- **Cezanın eğitici ve öğretici yanlarına üstünlük sağlanması, bu amaçla cezaevlerinin birer üretim birimleri durumuna getirilmesi.**

ADALET TEŞKİLÂTINI GÜÇLENDİRME FONU

Son zamanlarda Barolar ile Adalet Bakanlığı'nı karşı karşıya getiren "3454 sayılı Adalet Teşkilâtını Güçlendirme Fonu Kurulmasına Dair Kanun" hakkındaki

görüşlerimizi de bu vesile ile ifade etmek isterim.

Toplumbilimcilere göre, modern toplumların insan tipi hemen herşeye **katılmak isteyen bir yapıdadır**. Yine aynı bilimciler **insanın siyasal, ekonomik, kültürel bütün toplumsal etkinliklere katılmak istemesinin ardında, insanın kendisini başkasının yerine koyabilme yeteneğinin, yani empatinin yattığını** belirtirler. Zira empatiye sahip olan insan, benzemek istediği kişileri ve kendisine benzeyenleri belirleyebilen, onlarla birleşebilen, böylece hayat görüşünü genişletebilen insan demektir, işte modern toplum, bu insanların her türlü toplumsal etkinliklere katılmaları sonunda geliştirdikleri fikir birliğine, yani **consensusa** dayanır.

Eğer böyle bir **consensus** her türlü toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik etkinliklerde, insan ve toplum yaşamını düzenlemek amacı ile ya da özelde herhangi bir kurumun ve kuruluşun genelde toplumun bütününün gereksinimini karşılamak üzere bir yasanın yürürlüğe konulmasında aranmıyor, bunun sağlanması gerektiği düşünülüyor ve ilgili kuruluşlar ile bu kapsamda bir iletişim kurulmuyor, dehası konu ile ilgili diğer kurum ve kuruluşlar bu süreçte dışlanıyorlar" ise, o zaman bir karşı karşıya gelme ve dolayısı ile çatışma kaçınılmaz demektir.

Bizde, genellikle uyulmayan ve o nedenle de pek çok çatışmayı doğuran olgu budur. Yani toplumsal her türlü etkinlikte önce bir **consensus** sağlama düşüncesinin olmamasıdır. Benzeri pek çok etkinlikte olduğu gibi aynı alışkanlık sözünü ettiğimiz bu yasanın yürürlüğe konulmasında da kendisini göstermiştir. Adalet Bakanlığı ile Baroların bu Fon Yasası nedeni ile çatışmasının temel nedeni budur. Oysaki bu yasa, özde çok olumlu özellikleri olan bir yasadır. Bu yasaya yönelik olarak getirilen temel eleştiri, **anılan yasa ile devletin adaleti pahalılaştırdığı dahası sattığı** noktasındadır. Oysa, artık günümüzün devlet anlayışında **kutsal devlet** ilkesinin yeri yoktur. **Sosyal devlet** anlayışı ise yerini giderek **teknik devlet** anlayışına bırakmaktadır. Bu anlayış içerisinde **üretimin yeri vardır, her türlü hizmetin bir bedeli olduğu düşüncesi vardır, kaynak yaratma ve yaratılacak bu kaynağa bireylerin katılması zorunluluğu ve toplumun homojenliği** ilkesi vardır. Bu bağlamda, sözü edilen ve temelde vurguladığımız "ölçüler içerisinde yürürlüğe konulan ve kaynak yaratmayı, yarattığı bu kaynak ile de yargının sorunlarını çözmeyi amaçlayan Fon Yasası yerindedir. **Yeter ki yaratılan kaynaklar amaca uygun biçimde kullanılsın, yeter ki toplumdan almanlar hizmet olarak yine topluma geri dönsün.**

Duraksamadan belirtelim ki; Adalet hizmeti devletin temel ve vazgeçilmez görevleri arasındadır. Hiç kuşkusuz bu nitelikteki bir hizmetin **teknik devlet** kavramı içindeki yeri, anlamı ve işlevi de aynıdır. Elbette ve hiç bir koşulda **adalet hizmetlerinin metalaştırılmasını** öngören bir yasal düzenleme benimsenemez Nitekim; dün de, bugün de yargı faaliyetlerinin karşılığı olarak alınan harçlar, yapılan hizmetin maliyetine eşit değildir. Doğrusu ve olması gereken de budur. Fon Yasası ile getirilen düzenleme de özde bu temel ilkeye aykırı sayılamaz. Dahası fonun gelirleri arasında başışa yer verilmiş olmasının **bağışın toplanılmasında ilkeli davranılması, zora başvurulmaması, savcı ve özellikle yargıçların bu konuda bir etkinlikte bulunmamaları** durumunda ne gibi bir sakıncası olduğunu anlamak da olanaksızdır. **Fon Yasasına gerek bu yönü ile gerekse yargı tarafından hükmedilen para cezalarının fona gelir olarak aktarılmasının doğru olmadığına yönelik getirilen eleştirileri romantik bulduğumuzu ve**

ayrıca yargıya karşı da güvensizlik olarak kabul ettiğimizi özellikle vurgulamak isterim.

Bizim sözünü ettiğimiz bu yasaya, yürürlüğe konulması ile ilgili olarak getirdiğimiz eleştiri dışında getireceğimiz bir diğer eleştiri de şudur; yasanın "**amaç**" başlığını taşıyan **birinci maddesinde; Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi, Barolar ve Türkiye Barolar Birliği gibi yargıdan ve adalet teşkilâtından soyutlanması mümkün olmayan kurum ve kuruluşların dışlanmış olması, fonda toplanacak kaynaklardan sözünü ettiğimiz bu kurum ve kuruluşların pay almalarının öngörülmemiş ve fonun yönetiminde bu kuruluşlara söz hakkı verilmemiş bulunması kanımızca yerinde değildir.**

Bu nedenle dileğimiz; özde olumlu bulduğumuz bu yasada yalnızca eksikliğine değindiğimiz yönlerin kısa zamanda giderilmesidir.

YARGININ ÖZELEŞTİRİSİ

Kabul etmek gerekir ki, Cumhuriyet ile birlikte toplum yaşamına egemen olan yeni hukukun uygulanmasında, yerleştirilmesinde, kurumlaştırılıp geliştirilmesinde yargıcı ile, savcısı ile, öğretim üyeleri ve avukatları ve de adalet personeli ile Türk Yargısı; gerçekten çok başarılı ve yararlı hizmetler vermiştir, vermektedir ve hiç kuşkusuz gelecekte de vermeye devam edecektir.

Bununla birlikte ve zaman zaman yargının da kendisini gözden geçirmesinde, eksikliklerini, yetersizliklerini ve yanlışlarını saptamasında ve bu amaçla kendi özeleştirisini yapmasında yarar ve hatta zorunluluk vardır. Zira özelde bireyin veya herhangi bir meslek biriminin, genelde toplumun bütününün daha iyiye, daha güzele ve daha mükemmele ulaşabilmesinin en az koşulu başarılı ve başarısız, yeterli ve yetersiz, aksayan ve aksamayan yönleri ile ve özetle kendisini tanımaya bağlıdır. Bu da ancak o kişi veya kuruluşun kendi özeleştirisini yapması ile ya da kendi dışındakilerin eleştirilerine kulak vermesi ile olanaklıdır.

Salt bu nedenler ile yargı olarak kendi eleştirimizi yapmakta yarar olduğunu düşündük. Şöyle ki; **özellikle günümüzde yargıya yönelik eleştiriler içerisinde en ağırlıklı olanı yargının ağır işlediği noktasında toplanmaktadır ki, bu eleştiriler haklıdır ve yerindedir.**

Her ne kadar bu ağır işleyişte yargının dışındaki nedenler, örneğin; **sosyo-ekonomik etkenler, kadroların eksik, iş sayısının olağanın üstünde fazla, kimi yasalardaki düzenlemelerin yetersiz, araç ve gereçlerin eksik olması gibi nedenler daha ağırlıklı biçimde etkili iseler de kanımızca bu aksamada biz yargıçların da payı ve kusuru vardır.**

Nitekim, Yargıtay denetimi aşamasında incelenen dosyalarda saptandığı ve yine vatandaşların yakınmalarından öğrenildiği üzere; **yargılama süreci içinde kimi yargıçların gereksiz biçimde ertelemelerde buldukları görülmektedir. Hiç bir kabul edilebilir neden olmaksızın yapılan bu ertelemelerin davaların geç sonuçlanmasında etkili olduklarında kuşku yoktur.** Bu nedenle, yargıçlarımızın vurguladığımız bu yönlere özen göstermelerinin gerekli ve yararlı olacağı inancındayız.

Yakınmalara neden olan ve gerçekten haklılık payı da bulunan bir diğer konu da, kimi yargıçlarımızın gerekli gereksiz hemen her konuda, bu anlamda hukuki konularda dahi bilirkşi incelemesine gitmeleridir. Usûl hükümlerine aykırı olan, davaların gereksiz yere uzamasına, dava giderlerinin boş yere artmasına ve vatandaşa yük

olmasına, giderek bir bilirkişilik saltanatının oluşmasına yol açan bu hatalı uygulamadan kesinlikle kaçınılmasını, yalnızca yargıcın uzmanlık alanını aşan sorunların çözümünde bu yönteme başvurulmasını, bilirkişilerin özenle seçilmesini salık verir ve **her davanın en iyi bilirkişisinin yargıç olduğu** ilkesini değerli yargıçlarımıza anımsatmak isterim.

Hiç kuşkusuz kadroların sayıca yetersiz, araç ve gereçlerin eksik, iş sayısının fazla olması gibi sorunların çözümü yargıç olarak bizlerin elinde değildir. **Ama yargıç olarak bizler, kendi üzerimize düşen yükümlülükleri tam bir sorumluluk ve görev aşkı ile yerine getirir isek, hem ağır işleme olgusundaki sorumluluktan ve buna yönelik eleştirilerden yargı olarak kurtulmuş ve hem de geç sonuçlanan dava sayısındaki azalmalara bir ölçüde katkıda bulunmuş oluruz.**

Bu arada konu ile ilgisi olması nedeni ile üzerinde durmak istediğimiz bir diğer yön de son günlerde toplumun gündemine bir sorun olarak gelen **senet mafiası** olgusudur.

Hiç kuşkusuz adına senet mafiası denilen yasa dışı örgütlenme biçiminin ortaya çıkmasının temel nedeni sosyo-ekonomik kaynaklıdır. Bu arada yargısal faaliyetlerin, bu anlamda yargının ağır işlemesi de sorunu besleyen bir diğer nedendir. O nedenle, sorunun üzerine ivedilikle ve en caydırıcı yöntemler ile gidilmesi kuşkusuz tutulması gereken ama kısa vadeli olan bir yoldur. Uzun vadede ama zaman geçirilmeksizin **sosyo-ekonomik sorunların çözümlenmesi, eksik olan yargıç ve savcı kadrolarının hem sayı ve hem de nitelik bazında giderilmesi, yargının araç-gereç gereksinimlerinin karşılanması, yargısal faaliyetlerin hızlandırılmasının sağlanması amacı ile yasalarda ve özellikle Hukuk Yargılamaları Usûlü Yasası ile İcra iflâs Yasası'nda gerekli düzeltme ve değişikliklerin yapılması** gerekmektedir.

Yargıçlara yönelik yakınmalara konu olan bir diğer yön de **kimi yargıçların gerek vatandaşa gerekse avukat meslekdaşlarına karşı kırıncı ve hırçın bir tutum içinde oldukları doğrultusundadır.** Öyle ki; pek çok avukat meslekdaşım ve vatandaşımız bu konuda isim belirtmek ve olguları açıklamak sureti ile yakınmalarda bulunmaktadırlar.

Yaygın olmamakla birlikte, az da olsa kimi yargıçların belirttiğim biçimde yakınmalara neden olan davranışlar içinde olmaları - bu davranışlarının özü her ne olursa olsun - olağan karşılanacak ve hoşgörü ile yaklaşılacak bir-durum değildir. O nedenle, **yargıçlarımızın gerek avukat meslekdaşları ile, gerekse vatandaşlarla olan ilişkilerinde davranış bilimlerinin öngördüğü incelik içinde ve Türk Ulusu adına yargılama yaptıklarının bilincinde olmaları gerekir.** Bunu özellikle belirtmek ve yargıçların mesleki eğitimlerinde bu konuların da üzerinde durulmasının, yargıçların davranış bilimleri konusunda bilgilendirilmelerine ve eğitilmelerine özen gösterilmesinin yararına işaret etmek isterim,

GEÇEN YILDAN BU YILA

Konuşmamın çok uzadığının ve siz değerli konuklarımız ile sevgili meslekdaşlarımın dayanma ve hoşgörü sınırlarını epeyce aştığımın bilincindeyim. Ama hoşgörünüze ve sabrınıza sığınarak bir kaç noktaya daha değinmeden

geçemeyeceğim.

Geçen yargı yılının açılışı nedeni ile yaptığım konuşmamdan dolayı çok olumlu eleştiriler aldım. Öyle ki; çok değerli bir kuruluşumuz beni **Yılın Hukukçusu** seçmek inceliğinde bulundu. Binlerce yurttaşımız, dahası hiç tanımadıklarım, ama aynı özlem ve dilekler ile dolu olduğumuza inandığım ve anladığım dostlarımız mektup ve telgraf göndererek, telefon ederek ya da gelerek duygu, düşünce, kutlama ve sevgilerini bildirdiler. Kuşkusuz bütün bunlardan dolayı her insan gibi birey olarak mutlu oldum, onur duydum. Bütün bunlar için huzurunuzda bu yurtsever insanlara ve dostlarıma yeniden teşekkürlerimi bildirmek isterim.

Ama önemle belirtmek isterim ki; **ben geçmiş yıldaki konuşmamla, sorumluluk bilinci içerisinde olan her insan gibi sadece görevimi yaptım. 43 yıldır Türk Yargısının içinde eylemli olarak görev yapmış bir kişi olarak, deneyimlerimi, birikimlerimi, gözlemlerimi biraraya getirmek sureti ile saptadığım ve çözümünde toplum adına yarar gördüğüm sorunları tek tek belirterek somut çözümler önerdim. Bir aydın, Atatürk'çü ve demokrasiye gönül vermiş bir yurtsever olarak ülkenin sorunlarına yönelik görüş ve düşüncelerimi bildirdim. Bunun ötesinde ne dün ne de bugün için hiç bir konuda hiç bir iddiam, beklentim ve isteğim yoktur. Dün de, bugün de tek dileğim; tarihinde çok büyük zenginlikler, yengiler yaşamış, ama çok sıkıntılar çekmiş, çok yoksulluklar da görmüş bu Büyük Ulusun, bütün sorunlarını aşip çağdaş uygarlıktaki hakkı olan yere ulaşmasıdır.**

Geçen yargı yılının başında yaptığım o konuşmamda sorun olarak ortaya getirdiklerimin tümünün çözümlenmemiş olması tek üzüntümdür. Bu üzüntülü, Cumhuriyet Hükümeti'nin aştığı ve çözdüğü pek çok sorun gibi, bir gün mutlaka, bunları da aşip çözeceğine olan umudum ve inancımın birlikte belirtmek isterim.

Nitekim, görev yaptığım süre içinde Cumhuriyet Hükümeti'nin gerek Sayın Başbakanı, gerekse diğer Sayın Üyeleri yargının kendilerine iletilen sorunlarını dinlemekte çok duyarlı, çok ilgili davranmışlar, bu sorunların pek çoğuna çözüm de bulmuşlardır. Az önce vurguladığım inancımın ve umudumun kaynağı bu duyarlı, ilgili ve çözüm bulucu eylemler ve yaklaşımlardır.

Bu nedenle, Yargıtay ile olan ilişkilerinde, Yüce Yargıtay'ın ve yargının kendilerine iletilen hemen hemen tüm sorunlarının büyük bir kısmının çözümünde; **Sayın Cumhurbaşkanımız başta olmak üzere, Sayın Başbakanımız, Cumhuriyet Konseyi'nin Sayın Üyeleri, Sayın Adalet Bakanımız, Cumhuriyet Hükümeti'nin diğer Sayın Üyeleri, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Çankaya Belediyesi'nin Sayın Başkan; ve diğer kamu görevlileri çok anlayışlı, çok sabırlı ve çok yapıcı davranmışlardır.** Bunu özellikle vurgular, bu anlayışlı, sabırlı, çözümleyici davranışların, yargıya olan çok olumlu, çok sıcak ilgi ve katkıların hep sürmesini dilediğimi belirtir, bütün bunlar için kendilerine Yüce Yargıtay adına en içten teşekkürlerimi sunarım.

Sözlerime son verirken, beni ilgi ve sabırla dinlemek inceliğinde bulunan siz seçkin konuklarımıza, bana her zaman ve her koşulda omuz veren, beni yüreklendiren ve yönlendiren çalışma arkadaşlarıma, özverili çalışmaları ile Türk Hukukunun gelişmesine ve ilerlemesine paha biçilmez katkılarda bulunan değerli yargıç ve Cumhuriyet Savcılarımıza, savunma mesleğinin değerli üyeleri avukat meslektaşlarıma ve özverili adalet personeline saygı ve sevgilerimi sunuyor, hepsini ve hepinizi saygı

ile selamlıyorum.